

בס"ד, עלון מספר 24 > ענייני ציפית לישועה וניצול הזמן בתורה - מנחם אב תשפ"ג

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

בפצותי שיח

דבר המערכת

עומדים אנו בעיצומם של ימי בין המצרים, סמוך ונראה לתשעה באב, בתארו ימים אלו, כתב אחד מתלמידי הרב זצ"ל ברשימותיו: 'דוק של עצבות ניכר על פניו של הרב מיום ר"ח אב'. כאשר הדבר מובן וברור, כי שמחתו של הרב נבעה אך ורק מתורתו דוק הקדושה, שהייתה משוש חייו, ובה היה דבק, ועל אף זאת 'דוק של עצבות' לא סר מפניו בימים אלו. באחת ההזדמנויות שח הרב זצ"ל, שדעתו של החזון איש הייתה להחמיר יותר בכמה מענייני אבילות, ונימק זאת באומרו, שהחזו"א אמר זאת כדי לאפוקי מאותם אלו המקילים בחובת התענית.

מלבד האבל והצער בימים אלו על חורבן הבית, מצווים אנו להאמין באמונה שלמה בבנין בית המקדש בכל יום ויום, האמונה החושית של 'בכל יום' הנדרשת מעמנו, צריכה שתהיה ברובד המציאותי אצל כל אחד ואחד. יום אחר יום חולף, כשאנו מעתירים 'ותחזינה עינינו בתפילה, רחם... ובנה ירושלים' בברכת המזון, ומבקשים לזכות לביאת גואל צדק, אמנם המציאות העגומה של הגלות בה אנו חיים, מסיחה את הדעת מן התקווה והצפיה לבנין ביהמ"ק.

בכל ימי חייו, היה הרב זצ"ל חי באמונה פשוטה ומוחשית, תמיד היה רואה הרב את המשיח 'כבר בפתח' כלשונו, בגד מיוחד לכבודו היה מוכן באורו תדיר, ובכל מועד, שפרטי הדינים היו משתנים באם יבנה בית המקדש, היה הרב מעורר על כך בפשטות, קרבן פסח בפסח, ספירת העומר, תשעה באב ושאר מועדים. בנוסף, עמל הרב על חיבור מיוחד - כמעשהו ב'דרך אמונה' על זרעים - גם על הרמב"ם בחלקים העוסקים בדיני המקדש והקרבתו, וכך יצא לאור עולם ספרו 'דרך חכמה', כאשר לאחמ"כ המשיכו ת"ח מופלגים במלאכה על שאר החלקים אותם לא הספיק הרב לכתוב מחמת עומס המכתבים.

את הצפיה לבנין ביהמ"ק אצל הרב זצ"ל ניתן היה לחוש, גם מידי פעם כאשר היו מגיעים להרב ילדים, ומשמע הרב שהם לויים, היה מעורר אותם על כך שצריכים לדעת לשיר, כדי שיוכלו לשיר בביהמ"ק, פעמים נדירות, היה הרב אף מקדיש דקה או שתיים, בכדי לבחון אותם... (עי' דרך חכמה, פ"א מהל' כלי המקדש ה"ז, ביאווה"ל ד"ה חמש).

בכל יום בחצות הלילה, היה הרב פותח את סדר לימודו, באמירת 'תיקון חצות' לפי הסדר שהדפיס הגר"ש דבילצקי זצוק"ל. אמנם הסתיר זאת מעין הרואים, ואף הספר עצמו היה מוחבא בארון הספרים במדף הסמוך לרצפת הבית. וכך בכל לילה, רק לאחר שקונן על חורבן הבית, ועל הגלות בה אנו שרויים, פתח הרב בלימוד התורה הק' המשמחת כל לב.

שגור היה על לשונו של הרב זצ"ל, ש'כאשר בקרוב יבנה המקדש, כל המדרשים והספרים המדברים אודות החורבן והצרות השייכות לזה לא ייגזו חלילה, אלא אדרבה יעינו בזה, וילמדו כמו בכל חלקי מחלקי התורה הקדושה, כדי לדעת להעריך ולשמוח בבנין בית ה', ולזכור איזה חטאים גרמו לחורבן' (עי' בהקדמה לספר שיח הנחמה).

על מנת שלא לפסוח על ענייני בין הזמנים וניצול הזמן בכל רגע ורגע, הבאנו בגליון זה, כמה מדברי הרב אודות ניצול הזמן, וביטול תורה, יהי רצון ונזכה כולם לנפוש כדת, מבלי לדלג על חוק לימודים קבוע בכל יום, 'וקווי ה' יחליפו כח'.

נישא תפלה לא-ל גומל עליו כי לא תצא תקלה ומכשול ח"ו מתחת ידינו, ותהי ידיו אמונה לשוח בשיח אמונה, ויהא רעוא שנוכה להתאבל על ירושלים כדן, וכבר הבטיחו חז"ל (תענית ל' ב') 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה'.

המערכת

תורת שיח

ליקוטים מתורת הרב זצוק"ל ענייני תשעה באב, בנין בית המקדש וביאת המשיח

אם בזמן בית שני צמו בתשעה באב, או שעשו יום טוב

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' קידוש החדוש, הלכה ט'): 'על ששה חדשים היו שלוחים יוצאין. על ניסן מפני הפסח. ועל אב מפני התענית. ועל אלול מפני ראש השנה. כדי שישבו מצפין ביום שלשים לאלול אם נודע להם שקדשו בית דין יום שלשים נוהגים אותו היום קדש בלבד. ואם לא נודע להם נוהגים יום שלשים קדש ויום אחד ושלשים קדש עד שיבואו להם שלוחי תשרי. ועל תשרי מפני תקנת המועדות. ועל כסליו מפני חנוכה. ועל אדר מפני הפורים. ובזמן שבת המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן, עכ"ל.

ומדבריו שכתב 'אף על אייר', כתב בהגהות אמרי ברוך (על הטו"א ר"ה י"ח) שמשמע דעל כל הני ג"כ יוצאין אף על אב מפני התענית,

שיחת התלמידים

עדות מהקודש פנימה, מאבי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שבימים פנינים ועובדות, שנכתבו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידו של הרב זצוק"ל, הרה"ג רבי 'יחיאל פלק שליט"א, ראש כולל עטרת שלמה במודיעין עילית

גם על ענין רפואי - יש תוס'...

איאת בברכות ו' ב' אמר רב ששת אגרא דהספדא דלוי, פרש"י דלוי, להרים קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים, ואמנם זאת אין בכחי לעשות, אבל במשנת ר' אהרן ח"ג עמו' ר"א כתב לפרש עוד מלשון דלי, דהיינו להתבונן במעשיו של הנפטר, כדי שע"י ההתבוננות יבאו לדלות ממעשיו וללכת בדרכיו.

ידוע מה שאומרים על המהר"ם שכותב מקשים העולם, כי העולם זהו עולם התורה, דאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה, והג"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל בילדותו אמר שזה גם גמ' מפורשת דאמר' כולי עלמא לא פליגי, הרי לנו כי העולם זהו לומדי התורה ועמילי התורה.

וענין הנ"ל נתפס אצלנו שיש את עולם התורה, ויש את שאר העולם שכמנהגו נוהג, רק שעיקר החשיבות של העולם הוא עולם התורה, אבל אצל רבינו זצ"ל לא ה' עוד עולם, אלא רק עולם א' של תורה, וכל עניני העולם סבבו סביב ציר זה, ונביא בזה כמה דוגמאות.

ומשום דרבנו לשיטתו שכ' בפיה"מ דגם בזמן בית שני התענו בט"ב אבל דעת שאר הראשונים דבזמן בית שני ה' ט"ב יום טוב, כ"כ הריטב"א (ר"ה י"ח ב' ד"ה וליפקו) והמאירי וכ"כ התשב"ץ (ח"ב סי' רע"א) [ושם הוסיף דט"ס הוא בפיה"מ, ומדברי רבנו כאן אין הכרח שהעתיק לשון המשנה] וכ"ד התוס' ותוס' הרא"ש ותו"י שכולן כתבו (שם בדף י"ח) גבי מה דאמרו בגמ' שחודש אב 'הוכפלו בו צרות' וביארו, דהיינו, שנחרב בראשון ובשני, וא"כ בזמן בית שני שעדיין לא נכפלו היה ט"ב - יום טוב, וכ"כ בחל' הר"ן וכן מבואר בתוס' בתענית (י"ב א' ד"ה התם), ומ"מ אפשר שאף לדעת הני ראשונים, היו יוצאין בו להודיע שהוא יום טוב (עי' טורי אבן, וערוך לגר שם), אבל על תמוז וטבת לא יצאו אף שגם הם היו יום טוב דלא חמיר כולי האי.

מעובד ע"פ שקל הקודש, הלכות קידוש החדוש, פ"ג ה"ט, ס"ק ס"ז וציה"ל שם המשך בעמוד 5

זכורני שיהודי א' שאל את רבינו במכתב על איזה ענין רפואי האם לחוש בזה לדעת הרופאים, ורבינו השיב לו: 'ענין תוס' ב"ק פ"ה א' ד"ה עבר', וסיקרן אותי לדעת האם תוס' כבר דנים על אותו מצב רפואי, ועיינתי שם וראיתי שהגמ' דנה בענין תשלומי ריפוי של חובל בחבירו בציר שהנחבל לא שמע בקול הרופאים, וכתבו התוס' עבר על דברי הרופא, לא חשיב לי' פושע כ"כ, ואמנם כנראה שרבינו אחז שבאותו נושא אי"צ לחוש לדברי הרופאים, ואין ללמוד מסיפור זה למקרים אחרים, אבל מה שכן יש ללמוד מזה, שגם כשעוסקים במילי דעלמא, מה שעולה בראש הוא דברי התוס'.

הגר"י פלק במענו של הרב זצוק"ל

המשך בעמוד 2

מה שכתבו חז"ל זה מציאות

יש הרבה סיפורי מופתים שמשפרים, אבל כמדומה שהרבה מהם הגיעו מתוך התורה, ונמחיש את הדברים עם עובדא ששמעתי מאאמור"ר זצ"ל שסיפר לו א' מקרובי משפחתנו את שאירע עמו סמוך ונראה לפטירת מרן בעל ההקד"י זיע"א לפני קרוב לארבעים שנה, אשתו היתה צריכה ללדת והתינוק ה' הפוך והי' חשש לניתוח, אז הוא הלך לרבינו לבקש ברכה, ורבינו עם הפשטות שלו ענה לו: נו! כתוב בגמ' (נדה ל"א א') 'כיון שמגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא, וזהו חבלי לידה', והוא המשיך לצטט את הגמ' 'והיינו דתניא חבלי נקיבה מרובין משל זכר', ולאחר כמה ימים כשבאו ללדת ראו שהתינוק התהפך והיתה לידה רגילה ונולדה בת.

והנה מה שרבינו הוסיף לצטט את סיום הגמ' ש'חבלי נקיבה מרובין משל זכר', זהו מקדושתו, שמשמים שמו את הדברים בפיו, אבל בעיקר הדבר נראה שהי' זה משום שכל דברי חז"ל היו אצלו המציאות הפשוטה והברורה שלא יכול להיות אחרת, וממילא כאשר יצאו הדברים מפיו באמונה גמורה, משמים הסכימו ע"ז, וכמ"ש השיטמ"ק (ב"ק

י א') אהא דאמר' במעשה דר' חנינא בן דוסא אלא כך אמרתי דבר שנצטער אותו צדיק וכו', דר"ל השמעתי דבר זה לפני הקב"ה וכו' והסכים הקב"ה לדברי, שכן דרכו של הקב"ה שמסכים לסברת הצדיקים שבדור עכ"ל.

המעשה על הפמ"ג שהיה שגור בפי רבינו

הגמ' אומרת בקידושין ע' ב' כל הפוסל במומו פוסל, ובפשטות הענין בזה הוא מצד פחיתותו של הפסול שפוסל את כולם, וכמ"ש רבינו יונה בשע"ת (שער א' אות נ"ח) שהרשעים מחפשים מומי בני אדם ושגיאותם להשפילם, אבל נראה שיש בזה ענין יותר פנימי שאדם מסתכל על כל דבר מתוך אותה נקודה שהוא אווז בה, ומדה טובה מרובה, דרבינו הסתכל על כל דבר לפי המקום שהוא עמד בו, וכזאת מצינו בטעמא דקרא בכמה מקומות לא צפויים שרבינו מפרש את הפסוקים בבחינת הוא ה' אומר, ונזכיר דוגמא אחת מאסתר (ו' ג) עה"פ ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר, והוא מדייק שלכאן תיבת דבר מיותרת, דהרי המלך שאל מה נעשה למרדכי, ועיקר תשובתם היתה שלא נעשה עמו, אז הוא מפרש שהם התכוונו לומר למלך שמרדכי כבר בא על שכרו, דהטובה הכי גדולה בשבילו שלא נעשה עמו דבר ונותנין לו ללמוד במנוחה, רק שהמלך לא הבין כוונתם, וחשב שצריך לתת לו דבר, ולכן הוא שאל מי בחצר.

יש מעשה שרבינו אהב לספר אותו כי זה ה' חלק ממהותו הוא, המעשה היה על הפמ"ג שהי' יושב ולומד אצל ר' דניאל יפה ז"ל, שהי' לו ביהכ"נ גדול עם הרבה ספרים, והוא שילם לבני תורה שלמדו שם, פעם אחת בא ר' דניאל אל הפמ"ג, ורצה להתייעץ אתו בענין המסחר שלו, חשב הפמ"ג שאם הוא יענה לו פעם אחת הוא יבא כל יום, אז הוא אמר לו בעניני מסחר אני לא יודע כלום, פעם אחרת הוא בא לשאול בענין שידוך, אמר לו הפמ"ג בשידוכים אני לא יודע כלום, אז הוא כבר התרגז ואמר לו בשביל מה אני משלם לך כסף, בשביל שאתה לא יודע, אמר לו הפמ"ג: 'הוי ר' דניאל, אתה משלם לי בשביל מה שאני כן יודע, אם היית רוצה לשלם בשביל מה שאני לא יודע, כל האוצרות שלך לא היו מספיקים'.

ופעם אחת באתי אליו סמוך לחג הפסח תשע"א, והי' מונח לו על הסטנדר מדריך גלאט של בד"ץ שארית ישראל, שהובא אליו כנראה מעט קודם לכן, וכשבאתי הוא פתח את המדריך בעמוד כ"א והגיש לי לקרוא בהצביעו על סיפור יפה, ועיי"ש שהובא מדברי הפמ"ג בעצמו ענין הנ"ל בסגנון אחר קצת (כפי שמוכח בס' צבא רב בפתחא זעירא עמ' 31), ומסיים שם הפמ"ג: 'וכן עשיתי הרבה פעמים, ומאז ה' לי מנוחה ולמדתי בהתמדה כחפצי

וחברתי שם כל ספריי עכ"ל, אלו היו הסיפורים שתפסו את רבינו, כי סוף סוף הוא מצא מי שמבין אותו.

'אתם הרי עוסקים בלימוד'...

זכורני עובדא שבאתי לביתו לשאול כמה שאלות בד"ת, וכשבאתי אמרו לי שבאמצע צריך להגיע איזה יהודי, ואז נצא החוצה, כדי שהוא יוכל לדבר עם הרב ביחידות, אותו יהודי הי' בעל משרה נכבדה והי' לו מעמד חשוב בעולם שמחוץ לכתלי בית המדרש, ואת חטאי אני מזכיר היום שבשמעי את שמו ג"כ הי' לי איזה יחס של כבוד למעמדו, וכשהוא הגיע ועמד בפתח החדר, רבינו נעמד כמתכוון לצאת, אמר לו בנו שליט"א שהוא יכול להשאר במקומו ואנחנו נצא, אבל רבינו המשיך ללכת לכיוון הפתח באומרו לי [בפני אותו יהודי]: 'אתם הרי עוסקים בלימוד, אין דוחין ד"ת מפני דברים בטלים', ויצא לחדר השני ודיבר אתו שם בעמידה, כ"כ היה חשוב לו להראות את הדבר שהיה פשוט בעיניו - תורה היא מעל הכל וקודמת להכל.

הגרי"ו פלק שליט"א עם הרב זצ"ל

כמוכן שמלבד הענוה המיוחדת, שלפניו יושבים אברכים צעירים, שגילו של רבינו כפול מהם, ורבינו פשוט לו שאם מישהו צריך לצאת זה הוא, כי הם הרי יושבים ולומדים, כי זה פשיטא וזה לא הי' שום חידוש אצלו, כי כל הענין של כבוד ושאר חשבונות הרבים שבקשו בני האדם לא תפסו אצלו שום מקום, והשיקול הי' רק מה צריך לעשות, ומה התורה אומרת לנהוג, יתירה מזאת היה חשוב לרבינו להדגיש, שכל מה שחוץ לכתלי ביהמ"ד, כל המשרות והמעמדות, הכל הוא דברים בטלים.

והאמת שאותו אדם היה גם מביא לרבינו כסף לחלק לצדקה, וגם באותו פעם הוא הביא לו צדקה, אך כנראה שעיקר ביאתו היתה לא בשביל זה, אלא להתברך ולהתייעץ בענייניו, וזה היה אצל רבינו דברים בטלים.

וכאשר מדברים על חשיבות עסק התורה יש בנותן טעם להביא את דברי התרגום בקהלת עה"פ הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, וז"ל כד חזא שלמה מלכא דישאל ברוח נבואה וכו' ית ירושלים ובית מקדשא דאינון עתידין למחרב וכו', אמר במימרי' הבל הבליא עלמא הדין, הבל הבליא כל מה דטרחת אנא ודוד אבא, כולא הבלו, וממשיך בפסוק הבא [עה"פ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש], מא מותר אית לאנש בתר דימות מן כל טורחי' דהוא טרח תחות שמשא בעלמא הדין, אלהין למיעסק באורייתא, לקבלא אגר שלים לעלמא דאתי קדם מר עלמא. עכ"ל המרטיט לבבות ומזעזע נפשות ולולא מקרא שכתוב א"א לאמרו שהטירחא בבנין ביהמ"ק נקרא הבל לעומת עסק התורה, כי עסק התורה הוא דבר נצחי, והמקדש סופו ליחרב...

'אפשר לכתוב עליו הרב?...'

בהזדמנות אחרת הי' שם גביר א' שהי' תורם הרבה לדברים שהיו קרובים לליבו של רבינו, ורבינו הכיר אותו, ופעם אחת יצא איזה ספר של רבינו שאותו גביר תרם את כל ההוצאה, ואמרו לרבינו שיכתוב לו הקדשה, ורבינו התחיל לכתוב וכשהגיע להזכרת שמו, הוא פנה לבנו שליט"א ושאל אותו, האם אפשר לכתוב 'הרב', והנה אותו גביר הי' לבוש כבן תורה ומתנהג כבן תורה, ומן הסתם במקומות אחרים כותבים עליו 'הרב הגאון' לכל הפחות, אבל רבינו הסתפק אם אפשר לכתוב עליו הרב, כי סוף סוף הוא איש עסקים, ואינו זוכה לשבת בכלל וללמוד כמו כאו"א מהאברכים [נאף דאמר' בעירובין פ"ו א' שרבי הי' מכבד את העשירים, יעווי"ש בגליון הש"ס מה שהביא בה].

כמו"כ היה פעם שביושבי לפניו הגיע ת"ח א' (שהי' אוסף כסף לכולל חזו"א) יחד עם גבירים שתורמים לכולל, שרבינו יברך אותם, ואני יצאתי מהחדר, וכשחזרתי

משאיר אצלו את הספרים שחשב שאולי יזדקק להם, ונתן לבנו שליט"א את שאר הספרים, וכשרבו שם הספרים נתן לבנו כסף שיקנה ארונות לכל הספרים, ושמעתי מבנו שליט"א שפעם אביו היה אצלו וביקש לראות היאך שומר את הספרים, והקפיד מאוד על מקומם, שיהיו במקום מכובד וראוי להם.

כמו כן רבינו שמר כל חוברת של ד"ת שהגיע לביתו, לא משנה מי הכותב, וגם הוא שילם הרבה כסף לכורך שיכרוך לו בכריכה קשה כל כמה חוברות ביחד, והי' שם בבית כמה וכמה מדפים של חוברות כרוכים.

כמו"כ היה מקפיד שספר יעמוד על הסטנדר בצורה ישרה, ופעמים הרבה ראיתי בביהכ"נ 'לדרמן' שבעת התפילה הי' קם לפתע ממקומו והי' ניגש כמה ספסלים קדימה לסדר סידור או גמרא שלא מונחים ישר, וכמו כן בספרים שהיו מונחים על הבימה, הי' מקפיד שלא יעמדו בחלק האלכסון של הבימה, והרבה פעמים ראיתי מסדר את הספרים שמונחים על הבימה [שהיתה בסמיכות למקום ישיבתו] שיעמדו על החלק הקדמי הישר שעל הבימה.

ואמנם יתכן שזהירויות הנ"ל אינם מצד עיקר הדין, אבל מזה אפשר לקחת לדברים שודאי צריך ליזהר, כגון מה שמצוי בבתי כנסיות שאדם קורא עלון של צדקה שאין בו שום ד"ת [כדי שלא יתחייב בגניזה], וכשגומר לקרא מניחו על השלחן, ובאין איש שם על לב מצוי שמניחו על ספרי קודש, וכמו כן מצוי זה בשקית של התפילין לאחר שהוציאו משם את התפילין, וכל א' יתבונן בעצמו על דוגמאות נוספות כיו"ב, ועיין בס' מנוחה וקדושה בראש הספר שכתב פרק שלם עם הרבה דוגמאות שנכשלים בכבוד הספרים.

והנה בגמ' בברכות ס"ב ב' עה"פ ויקם דוד ויכרות את כנף המעיל אשר לשאול בלט (שמואל א' כ"ד ד) אמר ר' יוסי בר' חנינא כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, שנא' והמלך דוד זקן בא בימים, ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו (מלכים א' א' א'), ולמדנו מזה [עיין משנת ר' אהרן ח"א עמו' נ"ד] שכשאדם מבזה דבר אין לו את הזכות ליהנות ממנו, ומאחר ומזה טובה מרובה, נלמד מזה שאם אדם מכבד דבר, זה מעורר לו זכויות שיוכל יותר ליהנות ממנו, וכמ"ש במשנה באבות פ"ד סוף משנה א' איזהו מכובד המכבד את הבריות שנא' (שמואל א' ב' ל') כי מכבדי אכבד, וכ"כ הביה"ל בסוף ס' קמ"ו על הנוהר בשמיעת קריאת התורה וז"ל אשרי מי שנותן כבוד לתורה וכמו שנא' כי מכבדי אכבד עכ"ל [ולהיפך מי שאינו נוהר בכבוד הספרים יחוש שלא יתקיים בו סיפ' דקרא ובוזי יקלו וכמ"ש הביה"ל בס' פ"ג סעי' ה' סוד"ה אין], וע"ע באבות פ"ד מ"ו ובפיה"מ להרמב"ם שם, ויתכן שזה היה ג"כ א' מהגורמים אצל רבינו שזכה לידיעת התורה המופלגת ולקדושת התורה, ושו"ר בספר מנוחה וקדושה שם באות י"ז שכתב וז"ל ואם תהיו חרדים על כבוד התורה, גם היא תחרד לקראתכם להאציל עליכם מקדושת אור נשמתה למלאות לבכם באהבתה, ופתאום יבא אל היכלו [הוא לבכם] האדון אשר אתם מבקשים, ומלאך הברית אשר אתם חפצים [מלאכי ג' א'] עכ"ל.

הרב זצ"ל עם ידידו הגר"י פלק זצוק"ל

הקשר עם אאמו"ר רבי יעקב יהודה פלק זצ"ל

אאמו"ר זצ"ל למד עם רבינו זצוק"ל בישיבת לומז'א, ומאז רבינו זצוק"ל האיר פנים לו ולזרעו אחריו, ואאמו"ר זצ"ל למרות יראת הכבוד וההתבטלות לדעת תורה שהי' נועץ עם רבינו זצוק"ל תמיד בהלכה ובהנהגה, אבל השפה ביניהם היתה של ידידים, ואביא לזה שתי דוגמאות מהשיחת חולין של רבינו זצוק"ל.

הסיפור הראשון סיפר לנו [בימי השבעה על אאמו"ר זצ"ל] א' מתלמידיו שלמד אצלו לפני עשרות בשנים שאאמו"ר זצ"ל הי' רוצה לחבב על תלמידיו את עסק התורה ואת ההערצה לגדולי תורה, וכך הוא סיפר להם שפעם הוא מכר לרבינו זצוק"ל ש"ס קטן שהי' נצרך לרבינו שיהא מונח בסמיכות אליו לעיון קצר באמצע הלימוד [או לנסיעה בדרכים] ואמר לו אאמו"ר זצ"ל שכשהוא קנה ש"ס זה הוא עבר על כל הש"ס ובדק דף דף שאין דפים חלקים

לאחר שהם הלכו, אמר לי רבינו: 'מה ברכתך?', יכול להיות שאתה גביר יותר מהם, אינני יודע מה היתה כוונתו, אבל ההרגשה סביבו היתה שמי שזוכה לשבת וללמוד, הרי הוא גביר יותר גדול מהם, ומי שהוא גביר אינו מסתפק במה שיש לו, וכמו שכתוב בפסוק (בקהלת ה' ט') אוהב כסף לא ישבע כסף, וחז"ל אומרים (בקהלת רבה פ"א ס' ל"ד) יש לו מנה רוצה מאתיים.

איתא במדרש רבה בראשית פרשה צ"ז ס' ג' עה"פ וידגו לרוב בקרב הארץ [בראשית מ"ח ט"ז] מה דגים הללו גדלין במים, כיון ששירת טפה אחת מלמעלה, מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל גדלין במים בתורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן.

ושאל הרב משולם הרט שליט"א את רבינו, שהנה הוא בעצמו, יש לו אקווריום של דגים במרפאה, והוא שופך להם מים מלמעלה, ואינו רואה שום התעוררות אצלם להתקרב למים החדשים, אמר לו רבינו הדגים שבאקווריום המושגים שלהם מצומצמים כמה מים כבר יש שם, וממילא חסר להם את ההרגש ואת ההשתוקקות לעוד מים חדשים, אבל תקח את הדג ותשים אותו בתוך ים גדול, הוא יקבל שם רחבות הדעת, ואז הוא יתחיל לשאוף לעוד טיפה ועוד טיפה.

והנה התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים [איוב י"א ט'] רק שהמושגים שלנו מצומצמים, וכאשר מפעם לפעם פותחים איזה עמוד בדרך אמונה, או לומדים ס"ק אחד בנחל איתן, או איזה קטע במסכת מזוזה ובמסכת גרים וכו' וכו', מקבלים מושגים בים הגדול של התורה, ועי"ז שואפים לעוד ועוד דברים חדשים מן התורה.

כבוד הספרים לאורו של רבינו

יש עוד נקודה יחודית מעניינת, שזכינו לראות אצל רבינו, וזה דבר שכל אחד יכול להתחזק בו, והוא הענין של כבוד הספרים, לרבינו היו כל מיני הנהגות וזהירויות בכבוד הספרים, חלקם דברים שראה אצל מרן החזו"א או אצל

אביו מרן בעל הקה"י, ואצל רבינו כל דבר שהוא סבר שצריך לנהוג, או שעכ"פ הוא החליט שצ"ל להנהיג, זה הי' בעקביות בלי שום ויתורים וזה התחיל עוד בישיבה, וכמו ששמעתי מאבי זצ"ל שלמד אתו בישיבה והוא זכר שרבינו הי' מקפיד לא להניח אחרונים על ראשונים, וכאשר הי' מעמיד ספרים בערימה הוא הי' מסדרם לפי סדר הדורות, אבל למעשה אח"כ הוא הפסיק עם זה, והוא סיפר שהחזו"א ראה אותו נוהג כן, ומאידיך גם ראה אותו נשען עם אצילי דיו על הספר, ואמר לו החזו"א: 'ע"ז נאמר את אשר אסרתי התרת ואשר התרתי אסרתי' [ומקור הדין הוא ברמ"א יו"ד ס' רפ"ב סוף סעי' ז', ורבינו דן בזה בפירושו על מס' ס"ת פ"ג אות ט' עד כמה יש ליזהר בזה יעווי"ש].

ביתו היה מלא ספרים בכל הצדדים מלבד קיר א' שמאחורי מקום ישיבתו, והוא הקפיד [בדרך כלל] לא להחזיר את גבו לספרים, וכמדומה שלכן גם בביהכ"נ 'לדרמן' אין ארונות ספרים בצד מערב.

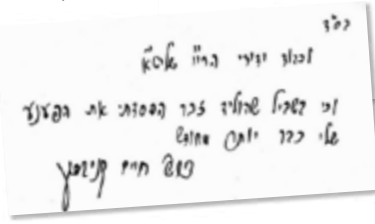
עוד סיפר לי ידיד שהיה משתתף בשיעור הירושלמי שרבינו היה אומר, והיו מהשומעים שהניחו עט פרקן לסימן היכן אוחזים, ורבינו הי' מעיר להם שהרי כתוב 'לא תניף עליהם ברזל', ושאלתי את רבינו במכתב, שהרי מפורש בס' חסידים ס' תתק"ג שאפשר להניח סכין לסימן על הספר, כיון שהוא צורך הלימוד, וכן יש ללמוד לכאן מהביה"ל בס' קנ"א סעי' ו' ד"ה הסכין, והשיב לי רבינו: 'אאמו"ר זללה"ה נוהר מאוד שלא ליתן ברזל על ספר משום לא תניף, וראיתי מובא כן בספרים'.

רבינו בא לראות שהספרים במקומם הראוי להם בכבוד

רבינו היה מייקר כל דבר תורה שאדם הדפיס, וע"כ היה שומר כל ספר חדש שהביאו לו, ומשרבו הספרים והבית לא יכל להכיל את כל הספרים, היה

הפסדתן] ואבי זצ"ל השיב לו במכתב לא הפסיד הרי היא מונחת בקרן זוית כל הרוצה יבא ויטלנה, [א.ה. עיין קידושין ס"ו א' על התורה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד].

הי רצון שנתחזק בדברים הנ"ל לדעת שכל מה שמחוץ לכתלי ביהמ"ד הרי הוא דברים בטלים, הבל הבלים, ליזהר בכבוד הספרים, ולשאוף להוסיף בידיעת רחבה של תורה, ויהיו הדברים לעילוי נשמה לרבינו שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל זצללה"ה, אכ"ר.

או פגמים אחרים, והשיב לו רבינו זצוק"ל בחיוב גם אני עושה כן "אבל כל שנה".

עוד עובדא הוה בשנת תשט"ו שרבינו זצוק"ל התקלקלה לו העט, ובמושגים של הימים ההם הוא מסר לאבי זצ"ל את העט שיביא את זה בפ"ת לאדם שמתקן עטים, ובאשר באותה עת נולד לאבי זצ"ל בנו הבכור התעכב ענין החזרת העט לרבינו זצוק"ל, ואז הוא קיבל גלוי מרבינו זצוק"ל שבביל שהוליד בן זכר הפסדתי את הפענא שלי, [א.ה. עיין במשנה בכתובות ק"ח ב' אדמון אומר בשביל שאני זכר

חזון שיח

הוראות והנהגות מרן החזו"א זללה"ה כפי שרשמו בכתבי הרב זצוק"ל

שהכניס ידו לתוך עובי החומה והיינו שה' שם כעין נקב או חלל והכניס ידו לפנים ולכאן נראה דדוקא שהנקב הי' לצד פנים או שהי' נקב מפולש אבל אם הי' כלפי חוץ מי גרע מלשכוח הבנויות בקדש ופתוחות לחול דחוכן חול וא"כ אין לחוש להכניס ידיו לכותל המערבי בין האבנים כיון שהוא כלפי חוץ מיהו י"ל דדוקא בפתח העשוי ליכנס ולצאת הוא דין זה כמש"כ בה"ח בשם הצ"ח אבל נקב או סדק בטל לגבי הכותל ואין נחשב כלחוץ מיהו בלא"ה יל"ע למה מרן אמר שנכון ליזהר שלא להכניס ידיו בין אבני הכותל כיון שהוא כותל הר הבית ושמה חשש לזבים וכיון שאינו אלא חשש רחוק לא אסר אלא אמר שנכון ליזהר, מיהו אשה נדה צריכה מדינא ליזהר שאסורה בהר הבית וצ"ע.

דרך חכמה שם, ביאורה"ל ד"ה עובי

להכניס האצבעות בעובי הכותל המערבי

כתב הרב ברשימותיו: 'אמר לי ליזהר שלא להכניס היד בין אבני הכותל (כנראה שחשש לטומאה, אע"ג ששמעתי ממנו שזה כותל של הר הבית לא של העזרה) אמר לי שכבר הוכיחו האחרונים שזה כותל הר הבית לא של העזרה (ומצאתי זה בפאת השלחן סי' ג' ועי' בדרך חכמה פ"ו מביה"ב ה"ט בה"ל ד"ה ועובי)'.
קונטרס הזכרונות סימן כ"ח, אות י"א

כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' בית הבחירה, הל' ט'): המְחֻלוּת הפתוחות לעזרה קדש והפתוחות להר הבית חל. החלונות ועבי החומה כלפנים בין לאכילת קדשי קדשים בין לטמאה, עכ"ל.

והכתב הרב: ועובי החומה. עי' דרך חכמה, שרבונו מפרש עובי החומה ממש

תגיד ליעקב

מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה בענייני עקבתא דמשיחא

קדיש בשבת שלפני השבוע שחל בו היארצייט, וכן ראיתי שנהג מו"ר (עי' לעיל בהנהגות קריאת ס"ת עמ' קמ"ג אות כ"ו) וכתבתי לו שמצאתי בספר זכור לאברהם שכתב כן ומסתמך על הזוהר הק' שכתוב בו שבשבת זו הנשמה עולה מדרגות, מו"ר ענה לי צריך לדעת איך ללמוד פשט בזוהר מה כוונת הזוהר אפשר ללמוד כך ואפשר ללמוד כך, והוסיף מו"ר שהיתה מחלוקת גדולה בין האדמו"רים בנדון פשט בזוהר מתי תהי' הגאולה אמרו שזה זוהר מפורש שמשיח יבא בתרע"ח ופשטות הזוהר משמע כן, וחזר מו"ר על משפט זה כמה פעמים ואחרים טענו שאסור לומר זמן משום שאם ח"ו לא יבא בשנה זו זה יביא לידי קלקול, הרבי מאזורב סבר תרע"ח אחרים אמרו שאחר תר"ס ודאי יבא, ואמר מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] שזה פסוק מפורש בדניאל שהקב"ה אמר לדניאל כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ א"כ הקב"ה אמר שהקץ יהי' חתום ולא נדע.

לימוד בשב"ק ע"פ ציור של ביהמ"ק

שאלו את מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אם מותר ללמוד בשבת עם ציור ביהמ"ק שמודפס במשניות, וענה שמותר משום שאין זה ציור של ביהמ"ק רק מראה מקום של ההיכל והמזבח ושאר הכלים ובגמרא אסרו רק תמונת גלית ודוד דהיינו התמונות של ציור המראה את הדבר (ע"ש סע' ט"ו).

ארחות רבינו

עקבתא דמשיחא

בפורים תש"ל אמר לי מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] שאנו קרובים מאד לביאת המשיח צדקנו כי כבר עברנו את רוב חבלי המשיח ועיקר רוב חבלי המשיח הי' במלחמת העולם השני' שבה עבר עמנו יסורים נוראים.

ח' טבת תשל"ד מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אמר לי שהאמת כמו שסיפר הק' הח"ח זצ"ל מהגר"ד מבריסק זצ"ל אילו היו מחכים למשיח הי' ממנהר ביאתו אבל לא מחכים אצלנו ואמר לי שבספר הברית כבר כתוב על כך שאם יאמרו לאחד שמשיח בא ירצה שיחכה עד שיחסל את עסקיו, וספר לי שבשנת תשכ"ח הי' התעוררות עפ"י הזוה"ק במסעי שכתוב ויהי' ער"ב עד לגמר האלף הששי, ולא בא, נתברר שהזוהר הק' לא נתכוין לכך, ואז הרבה לא ידעו מכך כי ההתעוררות היתה קטנה אמרתי לו מהזוהר וירא אמר לי שלא מבורר הפשט באף מקום בזוהר.

ועוד אמר לי מו"ר שלפני ששים שנה אמרו שמסתובב כוכב בעולם ויפול על העולם ולבסוף נפל בסיביר והי' רק קוטר של עשר ק"מ זה מין גוש ולא כוכב ממש (עוד מצאתי כתוב אצלי בזה"ל: בנוגע לכוכב אמר מו"ר אפשר שיתראה במדינה אחרת ע"כ).

הקץ הוא חתום

ב' אייר תשמ"ה, שוחחתי עם מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אודות המנהג לומר

תורת שיח

השעם שלא מתענים ש"ב ב' ימים

הנה באבודרהם הל' חנוכה כ' בשם ס' העתים דהא דלא עבדין חנוכה תרי יומי מספק משום דהוא דרבנן לא גזרו, ולסברתו דכל דרבנן לא תקנו ב' ימים א"ש הא דאין מתענין בשאר הצומות ב' ימים, אבל לסברת הריטב"א שכ' שאין מתענין בט"ב ב' ימים משום שאין רוב הצבור יכול לעמוד בו להתענות ב' ימים בלי הפסק בנתיים, א"כ בשאר הצומות שיש הפסק בנתיים שהרי אוכלין בלילה ואין בזה סכנה למה לא יצומו ב' ימים, וי"ל דשאר הצומות כיון דתלוי ברצו מתענין לא רצו אין מתענין לא החמירו לצום ב' ימים, אף על גב שכבר קבלו עליהם להתענות, מ"מ לא קבלו להתענות ב' ימים, וכעין זה כ' הריטב"א שם, ע"ש, אבל בט"ב דהוכפלו בו צרות וחייבוהו מדינא לצום, ע"ז קשיא לי למה לא יצומו ב' ימים.

מעובד ע"פ שקל הקודש, הלכות קידוש החודש, פ"ג ה"א, ביאורה"ל ד"ה היו

ביסוד וגדר מצות בנין בית המקדש

כתב הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה, הל' א'): **מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות. וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר 'ועשו לי מקדש'. וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבנו. והיה לפי שעה שנאמר 'כי לא באתם עד עתה וגו'.**

וכתב הרב: ובריש ה' מלכים כתב ג' מצות נצטוו כו' ולבנות להן בית הבחירה וכ"ה בסנהדרין כ' ב' ונראה דבכונה שינה רבנו כאן ולא כתב לבנות אלא לעשות שיהא מוכן כו' דס"ל דעיקר המצוה אינו לבנות ואילו היו יכולין לייחד בית שכבר בנוי לביהמ"ק ג"כ טוב אלא דכיון דצריך שיהא מתחלתו לשם גבוה כמש"כ בה"כ גבי כל כלי ביהמ"ק היו מוכרחין לבנות אבל הבנין אינו המצוה אלא עי"ז שמכינין הבית לעבודה זה המצוה וכמש"כ ועשו לי מקדש היינו שיבנו בית לקדש וכן מצינו במעקה דכתיב ועשית מעקה לגגך ואס ה' לו מעקה שעשו לדבר אחר או שגוי עשה א"צ לסותרו ולעשות אחר שבזה שיש לו עתה מעקה מתקיים ועשית כמש"כ במזוזות ביתך ה' מעקה סק"א (אף שיש לחלק קצת) ובהכי ניחא מה שהקשו האחרונים עמש"כ רבנו שאפ"ל נשים חייבות לסעד כו' והקשו דהא מ"ע שהז"ג הוא שאין בנין ביהמ"ק בלילה וכן הקשו ממש"כ אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפ"ל לבנין ביהמ"ק משמע דלולי ביטול תורה יכולים קטנים לעזור ויש להן מצוה והרי אין מצוין ולפמש"כ א"ש שמה שאין בונין ביהמ"ק בלילה הוא פסול בבנין אבל אין זה שייך למצוה שיהא

מוכן לעבודה וע"ז חייבין נשים לעזור וכן קטנים אע"פ שאין יכולין לבנות דבעי לבנות לשמה ואין זה שייך להמצוה דהמצוה שיהא מוכן ובה גם קטנים יכולין לסייע ולהכין הכל, ולפ"ז יש לדון גם במה שדנו האחרונים ז"ל אם מברכין על בנין ביהמ"ק ולמש"כ אין המצוה הבנין אלא המצוה שיהא מוכן ול"ש לברך ע"ז מיהו במעקה מצינו שמברכין לקבוע מעקה וצע"ק.

ביה"ה"ל ע"ד הרמב"ם שם

ג' דברים שיעשה אליהו הנביא כשיבוא לפני ביאת משיח צדקינו

מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה. האי קרא קאי אאליהו כדאיתא בילקוט, והנה מצינו ג' דברים שאליהו יבא עבורם, דבעירובין מ"ג ב' אמר' דאליהו יבא לבשר יום לפני ביאת משיח שלמחר יבוא הישועה, וכמ"ש הנה אנכי שולח וגו', ובמשנה סוף עדיות אמר' דאליהו בא לעשות שלום בעולם, ובמנחות מ"ה א' פרשה זו אליהו עתיד לדורשה, וכן בברכות ל"ה, ובשבת ק"ח א' וביבמות ק"ב א' לכשיבא אליהו ויאמר, ומבואר דאליהו בא לפשוט ולברר כל הדברים המסופקים בד"ת, וי"ל דג' דברים אלו מרומז כאן בפסוק, **משמיע שלום**, הוא לעשות שלום בעולם, **מבשר טוב**, אין טוב אלא תורה, הוא לברר ספקי התורה, **משמיע ישועה**, כפשוטו, שיבשר על ביאת המשיח למחר בב"א.

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

יעו"ש, ואם נאמר שיש מצוה מצד צפית לישועה לבקר בהמות, כדי שיהיו מוכנים לקרבן התמיד, ישאיר בהמות מבוקרות, והם יהיו מוכנים לקרבן תמיד, ובשאר הבהמות יטיל מומים, ויעשרם מעשר בהמה, ש"מ דאין מצוה לעשות ביקור ולהשאירם לכשיבנה הבית.

ויתכן שהטעם שאין מצוה לבקר בהמותיו בזמן הזה, הוא משום שהביקור אינו מעכב, והוא רק למצוה, אמנם כתוב במסכת סוכה (דף מב ע"א) 'ר' יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת, ויביא תמיד אחר' ומשמע מהתוס' שם (ד"ה שאינו מבוקר) שהוא מעכב בדיעבד, אולם בשו"ת תורת חסד (סימן כג) ובטורי אבן משמע שביקור ד' ימים אינו מעכב, ולכן כשמשיח יבא יספיק בקור יום אחד שלפני שחיטת הקרבן.

רבינו סמוך ונראה למתל המערבי בשעת הקריעה. לצידו גיסו הגר"י שליט"א

מעובד מתוך חשוקי חמד פסחים צ"ו א' וע"ש עוד בזה

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

האם יש ענין לדאוג שיהיו טלאים מבוקרים, מוכנים לביאת משיח צדקינו

שאלה. יש לדון אם יש ענין בזה"ז לבעל דיר שיבקר כבשים לקרבן פסח ותמיד, לקראת היום שפתאום יבוא האדון אל היכלו, ויצטרכו קרבנות פסח, שהרי חז"ל (עירובין דף מג ע"א) אמרו שהנודר יין ביום שבו דוד בא אסור כל יום בשתייה יין כל יום שמא יבא ואם כן אולי כך גם בענינו.

תשובה. הצעתי את השאלה לגיסי הגר"ח קנייבסקי (שליט"א) [צצוק"ל] ואמר לי, שיש לו קצת ראייה שלא יעשו ביקור, שבמסכת בכורות (דף נג ע"ב) מקשה הגמ' למה לא מקיימים בזמן הזה מצוות מעשר בהמה ואין חשש לתקלה, כיון שאפשר להטיל מום בכל העדר, קודם שיעשר, דעדיין הן חולין, ומותר להטיל בהם מום, ואחר כך יעשר דמעשר חל על בעל מום, שנאמר 'לא יבקר בין טוב לרע', ומתרת הגמרא מהרה יבנה המקדש, ובעינין בהמה להקרבה וליכא,

בדין הוצאת ממון מדין ערבות, אם יש חיוב בכך, ועוד

א. יש לדון, באופן שליהודי אחד אין אפשרות לקיים מצוה דאורייתא, האם חבירו מחוייב להוציא מממונו עבור כך שחבירו יוכל לקיים מצוה, והאם יש בזה מדין ערבות, וכן יש להסתפק יותר אף את"ל שליכא חיוב להוציא ממנו עבור מצוה של אחר, האם אדם צריך לוותר על הידור במצוה שלו, בשביל גוף המצוה אצל אחר, כגון בציצית דכתב המ"ב בסי' י"א סק"ג דיש להחמיר לנפץ לשמה, אכן מעיקר הדין המנהג להקל בניפוץ כדכ' הרמ"א שם, ויש לעיין אם לי יש מעות לקנות ניפוץ לשמה שהוא יקר ואם אקנה שאינו מנופץ לשמה אוכל לקנות גם לחבירי, שאין לו כלל, האם מוטב שאני לא יהדר ויהי לחבירי עיקר הדין.

והנה מצד הסברא אין עלי שום חיוב [מדין ערבות] להוציא מכספי כדי שחבירי יוכל לקנות לולב וכדומה, ואפי' אם אי"ז על חשבון ההידור שלי, דהא אם אין לו כסף לקנות לולב או ציצית או גרות לשבת או כל שאר המצוות, הוא פטור, דאונס רחמנא פטריה, [עי' רמ"א או"ח תרנ"ו שא"צ לבזבז יותר מחומש ע"ש במ"ב], ומעולם לא שמענו שאדם מחוייב לשלם מכספו כדי שחבירו יוכל לקיים מצוות, אטו אם חבירו חייב כסף לבע"ח ואין לו לשלם וכי ס"ד ששכנו שיש לו ממון רב מחוייב לשלם עבורו לבע"ח כדי שלא יהי לוח רשע ולא ישלם, אטו המלוה שיש לו כסף מחוייב למחול לו כדי שלא יהיה לוח רשע וכו' מדין ערבות, [ההתורה צווחת ואומרת שבשנת השביעית פן יהיה דבר עם לבבך לאמר קרבה וגו' באחיך האביון, משמע דהמלוה הוא עשיר, ובשאר שני שבוע תובעו ואע"פ שאין לו, ואינו מחוייב מדין ערבות למחול לו כדי שלא ישלם בלוח רשע ולא ישלם, אמנם בזה י"ל דהתורה מיירי בשיש ללוה ואינו רוצה לשלם, ועי' שו"ע חו"מ סי' ק' ס"ג שאם אין מוצאים לו נכסים להלוה מתרים בו בה"ב ואח"כ מנדין אותו עד שיטעון שאין לו כלום ע"ש, ולא אישתמיט לשום פוסק למימר שבמצב כזה מחוייב המלוה למחול לו על החוב מדין ערבות כי היכי דלא ליהוי לוח רשע ולא ישלם].

ואמנם ודאי שמדין צדקה מחוייבים לתת לו כפי המבואר ברמב"ם ובשו"ע, אבל מדין ערבות אי"ז מוטל על כל ישראל לדאוג לתת מכספם כדי שכולם יהיה להם כסף לקנות את כל המצוות, מי שאין לו כסף לקנות הוא פטור, ויתר מזה מצינו ברמ"א יו"ד סי"ס של"ד ובסי' קנ"ז דאפי' אם חבירו עובר עבירה אינו מחוייב להוציא ממנו להנצל מעוון כל מי שיש ביזו למחות וכו', והתם הוא גם מדין ערבות.

ב. ועיין במג"א שהובא במ"ב בהלכות חנוכה תרע"א סק"ו שכתב ואם יש לו שמן בצמצום על כל השמונה ימים (להוסיף בכל לילה) ולחבירו אין לו כלום, מוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם לחבירו, דהא מדינא א"צ אלא אחד, עכ"ל, וע"ש במ"ב שאם גם לחבירו זהו רק הידור כגון שחבירו הוא מבני ביתו או סמוך על שולחנו שמעיקר הדין יוצא בנר של בעה"ב, בכה"ג עדיף שהבעה"ב יהדר ויוסיף כל יום נר, ולא יתן לחבירו שידליק ויהדר ההידור של נר לכל א' וא', עכ"פ מבואר כאן במג"א דהעיקר הדין של חבירו דוחה וקודם לההידור שלו, כפה"ו מדין ערבות, וא"כ נלמד מינה דה"ה לכה"ת כולה דעיקר הדין דחבריה קודם לההידור דידיה.

ג. ונראה דלאו מילתא היא, ומנר חנוכה לאו ראי' היא, דגבי מצוות נר חנוכה כל המצוה היא פרסומי ניסא, וא"כ אם אני נותן לחבירי לקיים את עיקר הדין, אני גורם בזה לפרסם הנס יותר, משא"כ בשאר מצוות התורה, דהנהגה בהלכות לולב בס"ס תרנ"ח כ' המ"ב בשם המג"א אדם שיש לו אתרוג מיוחד (כלומר שהוא פרטי שלו) ובעיר אחרת אין להם כלל, מוטב שישלחנו לשם והוא יברך על של הקהל עכ"ל, והנהגה נזהר המג"א וכתב שבעיר האחרת אין להם כלל בכל העיר, דהיינו שרבים לא יקיימו את המצוה (כעין מצוה דרבים שאני, ברכות מ"ז ב'), אבל אם יחיד לא יקיים את המצוה משום שאני רוצה להדר בממוני, פשיטא שאין לי מצוה להוריד בהידור שלי.

ובאמת זה מוכח דהנהגה בסי' י"ד ס"ד פסק הבה"ל בשם תשובת בית יעקב סי' קי"ד דאדם שיש לו ט"ג טלית של מצוה משלו ולחבירו הדר בכפר אין

טלית, אין מחוייב להשאיל טליתו לאחר והוא יברך על טלית שאולה, ואע"פ שלחבירו אין אפי' ממי להשאיל, והוא יכול להשאיל, מ"מ היות ולברך על טלית שאולה אי"ז כ"כ לכתחילה ע"ש בס"ג במ"ב, אינו מחוייב לרדת ברמת המצוה כדי שחבירו יהי' עיקר המצוה, ולכאורה זה סותר למש"כ המ"ב בהלכות לולב דעדיף שיתן לולבו להעיר שאין להם לולב, ולא ישאיר לעצמו לקיים מצוה בהידור, וע"כ צ"ל דיש חילוק בין רבים ליחיד, ובאמת שהבית יעקב מחלק להדיא בין רבים ליחיד והובא בשע"ת ס"ס תרנ"ח, [וע"ש בשע"ת שהביא בשם הא"ר דפליג וס"ל דגם ביחיד אם לא פשע בזה שאין לו לולב ראוי לשלוח לו את לולבו, אכן המ"ב לא הביא דעת הא"ר לא בתרנ"ח ולא בסי' י"ד, משמע דלא ס"ל הכי, דלדעתו אין עדיפות על חבירו היחיד לקיים עיקר המצוה, מהבעלים עצמו לקיים הידור, דחייך קודמין].

אמנם האמת יורה דרכו דכל מה שהזכירו הפוסקים הנ"ל שראוי לתת לחבירו לקיים המצוה, אי"ז כלל מדין ערבות, דודאי מדין ערבות אין חיוב להוציא כסף, וכ"ש כשזה על חשבון ההידור שלי, דהא המקרים שעליהם דיברו הפוסקים הוא בכה"ג שאין להבעלים מיותר גם לעצמו וגם לחבירו, ובכה"ג ודאי לא מסתברא שיש עלי חיוב מדין ערבות, ותו דאם זה היה מדין ערבות לא היה מחלק השע"ת בתרנ"ח בשם הבית יעקב בין יחיד שאין לו לולב לבין רבים שאין להם לולב דליחיד אין מחוייב לשלוח אף שאין לו לולב, ואם זה מדין ערבות מה בין יחיד לרבים.

ובאמת כשנדקדק בלשונם חזינן דנזהרו לכתוב או "מוטב" בסי' תרע"א במג"א "מוטב" שיתן לחבירו וכו', וכן בס"ס תרנ"ח במג"א בשם מטה משה "מוטב" שישלחנו לשם וכו', או לשון "ראוי" לשלוח והוא יברך על אחר וכו', וכשהזכירו הפוסקים בלשון שלילה שאין חייב לתת, בזה הזכירו לשון חיוב כגון בביה"ל בסי' י"ד כתב דאין "מחוייב" להשאיל טליתו לאחר וכו', וכן השע"ת בתרנ"ח שהעתיק את הבית יעקב שהעתיקו בביה"ל הנ"ל ג"כ הזכיר אין "חייב" עליו, ותיכף שהזכיר דעת הא"ר שפליג עליה כתב לשון "ראוי" לשלוח, ואם זה היה מדין ערבות הול"ל דחייב לתת לחבירו ולא רק שראוי ומוטב.

ד. ובאמת נראה שמצד הדין אין שום חיוב על האדם להוציא מכספו או מנכסיו עבור שחבירו יקיים מצוה, וודאי שאם האדם רוצה לקיים המצוות בהידור ולהוציא כספו עבור ההידור ודאי וודאי שעושה מצוה גדולה אפי' שלחבירו העומד בצידו אין כסף לקיים המצוה, כי חבירו פטור כי אין לו, ואילו הוא מוטל עליו להדר במצוות כי יש לו ממון, ברם אם הוא בא לשאול רב מה עלי להעדיף האם שחבירי יזכה ויוכל לקיים מצוה ואילו אני לא יוכל לקיים המצוה בהידור אבל ודאי שאקיים המצוה אך אני יצטרך להזהר להקפיד בכמה דברים כגון אם אני יקח לעצמי לולב מהקהל אצטרך להקפיד שיהיה קנין גמור בלב שלם, ובאמת אצטרך לוותר על נענועים בהלל, אך ארויח ריווח גדול שחבירי גם יזכה לקיים מצוה ואילו אני יותר על הידור, דוגמא לדבר ר"א בברכות מ"ז ב' ששחרר עבדו ואע"פ שעובר בעשה כדי להרויח שיוכל הוא ועוד תשע אנשים להתפלל במנין והוי מצוה דרבים, ואע"ג שאין שום חובה להתפלל במנין, אלא יש בזה עניינים גדולים עי' ברכות ח' א', בזה הכריע ר"א שכדאי לשחרר עבדו כדי להתפלל במנין, שע"ז יתרבה כבוד שמים יותר, אבל לא הנידון כאן הוא אם חייב לעשות כן, דודאי שלא, וה"נ בנידון דידן בכל דבר דנו הפוסקים לגופו של ענין לא לענין חיוב אלא מה האדם ירויח יותר האם הידור דידיה או עיקר הדין של חבריה, וראיה וזכר לדבר הא דהביא הבה"ל בסי' י"ד דאין מחוייב לתת לחבירו טליתו והוא ישתמש בטלית שאולה, והתם ודאי אין שום חיוב לא לי ולא לחבירי להתעטף בטלית אפי' אם יש לי כסף עי' סי' י"ז במ"ב סק"ה, [רק אולי בעידנא דריתחא ענשינן עלה אם יש לו כסף לקנות עי' מנחות מ"א א', ועי' תוס' ישנים שבת ל"ב ב'], וע"ז דן הבה"ל אם עדיף שאתן לחבירי שאין לו ועבורי אני אברך על טלית שאולה, חזינן דכל הנידון כאן הוא עדיפות של לפני משורת הדין.

מילה בסלע

מי יבנה את בית המקדש לעתיד לבוא

הרמב"ם בהלכות מלכים (פי"א ה"א) כתב שמלך המשיח הוא בונה את בית המקדש (וראה רש"י ותוס' סוכה מ"א א' ד"ה אי נמי וטעמא דקרא ישעיה מ' ט') והדבר טעון ביאור, מנלן להרמב"ם מקור לדבר זה. והנה מצינו מקור לזה מהמדרש (ע"י במקו"צ שם שבהמדרות הרב פרנקל),

אמנם הרב זצ"ל ראה לנכון לציין, למקור אחר, מגמרא מפורשת שהרי בכמה מקומות הגמ' מתקשה על דינים השייכים לזמן בית המקדש, ודנו בהם בסוגיות, והגמ' שואלת: 'הילכתא למשיחא?' (ע"י זבחים מ"ה א' ועוד), מלשון השאלה משמע שהלכות בנין ביהמ"ק והדינים הנוגעים אליו, שייכים ל'משיח'...

ובנה ירושלים

"ישאלו אותנו, ומה נענה?"

הזכירו לפני הרב את ה"בעל הטורים" (במדבר י"א, ט"ז) שמביא מהמדרש כי שבעים שמות יש לירושלים, ומיד התחיל לכתוב לעצמו מזכרונו את השמות, ותוך כדי הכתיבה התחיל לחפש עוד ועוד שמות.

לתמיהה מה נפק"מ עתה ומה צריך לחפש ולדעת את כל השמות, השיב בהתרגשות גדולה: 'כשנבוא לפני בית-דין של מעלה ישאלו אותנו האם אתה יודע את השבעים שמות?.. ומה נענה, ח"ו נגמגם... לכן צריך לדעת הכל, הכל הוא תורה וצריך לדעת את כל התורה!' (מהג"ר יעקב איזיקוב שליט"א).

ספר 'שגדל בתורה' ח"א עמ' ס"ב ואילך, ע"ש

לחייבת הקודש, הנה רשימת ע' השמות ממה שנדפס משמו של רבי חיים סנואני צצוק"ל:

א. אבן שתיה (ע"ש שבירושלים היתה אבן השתייה שעליה נשתת העולם - שה"ש רבה ג' י"ח). **ב.** בית הבחירה (מלכים א' י"א, ל"ו). **ג.** גורן ארנן (דה"י א' כ"א, כ"ב ושם ב' ג', א'). **ד.** דביר המוצנע (מלכים א' ו', י"ט). **ה.** הר המוריה (דה"י ב' ג', א'). **ו.** והר יראה (בראשית כ"ב, י"ד). **ז.** זבול תפארתך (ישעיה ס"ג, ט"ו). **ח.** חנה דוד (ישעיה כ"ט, א'). **ט.** טוב הלבנון (דברים ג', כ"ה). **י.** יפה נוף (תהלים מ"ח, ג'). **יא.** כלילת יופי (איכה ב', ט"ו). **יב.** לינות הצדק (ישעיה א', כ"א ובפלי מהר"י קרא שם). **יג.** מכון לשבתך (שמות ט"ו, י"ז). **יד.** נוה שאנן (ישעיה ל"ג, כ'). **טו.** סוכת שלום (תהלים ע"ו, ג'). **טז.** עליית שבטים (תהלים קכ"ב, ד'). **יז.** פינת יקרת (ישעיה כ"ח, ט"ז). **יח.** ציון המצוינת (תהלים פ"ז, ב' וברכות ח', א'). **יט.** קודש הקודשים (שבה נמצא בית קה"ק). **כ.** רצוף אהבה (שיר השירים ג', י'). **כא.** שכינת כבודך (תהלים פ"ה, י' וברד"ק שם). **כב.** תל תלפיות (שה"ש ד', ד'). **כג.** ירושלים (ע"יין בראשית רבה פנ"ו סימן י' וברד"ק תהלים ע"ו, ג'). **כד.** עיר האלקים (תהלים פ"ז, ג'). **כה.** בית קל (בראשית ל"א, י"ג וישעיה ב', ג'). **כו.** הר ציון (תהלים מ"ח, ג'). **כז.** ירכתי צפון (תהלים מ"ח, ג'). **כח.** קרית מלך רב (תהלים מ"ח, ג'). **כט.** כסא ה' (ירמיה ג', י"ז). **ל.** עיר הצדק (ישעיה א', כ"ו). **לא.** קריה נאמנה (ישעיה א', כ"ו). **לב.** בית תפלה (ישעיה נ"ו, ז'). **לג.** הר הטוב לבנון (דברים ג', כ"ה). **לד.** קריה עליזה (ישעיה ל"ב, י"ג). **לה.** אהליבה (יחזקאל כ"ג, ד'). **לו.** קרית משושי (איכה ב', ט"ו ותהלים מ"ח, ג'). **לז.** מלאתי משפט (ישעיה א', כ"א, ע"ש ברד"ק). **לח.** בית המקדש (שהמקדש נבנה בתוכה). **לט.** בית עולמים (מלכים א' ח', י"ג). **מ.** בית מנוחה (דה"י א' כ"ח, ב'). **מא.** עיר החכמה (ע"ש כ"י מציון תצא תורה"). **מב.** עיר דוד (שמואל ב' ה', ז'). **מג.** עיר תהלה (ישעיה ס"ב, ז'). **מד.** עטרת תפארת (ישעיה ס"ב, ג'). **מה.** צניף מלוכה (ישעיה ס"ב, ג'). **מו.** אריאל (ישעיה כ"ט, ב'). **מז.** מחמד עין (יחזקאל כ"ד, כ"א). **מח.** עיר הומיה (ישעיה כ"ב, ב'). **מט.** גברת ממלכת (ישעיה מ"ז, ה'). **נ.** אגן הסהר (שה"ש ז', ג'). **נא.** טבור העולם (ע"ש שירושלים יושבת באמצע העולם). **נב.** בצרון (זכריה ט', י"ב). **נג.** עיר האמת (זכריה ח', ג'). **נד.** עיר הבירה (דה"י א' כ"ט, א' ושם א' כ"ט, י"ט). **נה.** הר צבלי (דניאל י"א, מ"ה). **נו.** הר הקדש (ירמיה ל"א, כ"ב וישעיה כ"ז, י"ג). **נז.** גאון עוזי (יחזקאל כ"ד, כ"א). **נח.** עיר הרווחה (ע"יין אבות פ"ה מ"ה ומשתחווים רווחים). **נט.** עיר עז לנו (ישעיה כ"ו, א'). **ס.** שדה (יחזקאל כ"א, ב'). **סא.** בית מועד (איכה א', ח'). **סב.** הראל (יחזקאל מ"ג, ט"ו). **סג.** יער לבנון (שיש בה אנשים רבים ומתחלפים במעלתם כמו יער הלבנון שמתחלפים עצי ארזים שבה בקומה ובחשיבות). **סד.** עיר בצורה (ישעיה כז, י' ע"ש בפלי מהר"י קרא). **סה.** קריה נשגבה (ישעיה כ"ו, ה'). **סו.** כוס תרעלה לכל הגויים (ישעיה נ"א, כ"ב-כ"ג). **סז.** משכן כבוד ה' (תהלים כ"ו, ח'). **סח.** מקום רגליו (ישעיה ס', י"ג). **סט.** בית המלך (ע"ש שבית מלכו של עולם נמצא בירושלים). **ע.** ערפל (מלכים א' ח', י"ב).

ולכן בביכורים נותנין אותו למעלה מכולן כמ"ש בירו' ביכורים פ"ג ה"ה וכו' הרמב"ם פ"ג מביכורים ה"ז, ותחת תאנה היו רגילין ללמוד עם תלמידים כמ"ש בירו' ברכות פ"ב ה"ח ר"ע וחבריו הוו יתבין לעין באורייתא תחות חרא תאנה, לכן קאמר תקראו איש לרעהו אל תחת גפן לאכל מפירותיה, ואל תחת תאנה ללמוד תורה תחתיה' תחת תאנה, לא ליהנות מצילה, ולא להשתעשע בפירותיה המתוקים - אלא ללמוד תורה תחתיה'...

במקום אחר מצאנו מדבריו של הרב, על הצמאון האדיר הדרוש לתורה הק', ועל הדמיון בין צמאון למים, לצמאון לתורה, בפסוק נאמר: 'הוי כל צמא לכו למים' וכתב ע"ז הרב כן: 'ובגמ' ב"ק י"ז א' אמרו ע"ז אין מים אלא תורה. ויש לבאר ע"פ המבואר באו"ח סימן ר"ד סעי' ז' שהשותה מים שלא לצמאון א"צ לברך לפי שאין נהנה אלא כשצמא משא"כ בכל האוכלין והמשקין וי"ל דלכך המשיל תורה למים שאם אין צמא לתורה אינו נהנה ממנו ע"ד שאמרו בברכות ס"ג אם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס, וז"ש הוי כל צמא לכו למים' תורה טעונה צמאון, כמו צמאון למים...

בפרשת זיווגו של יצחק אבינו ע"ה, נאמר על רבקה 'ותמהר האשה וגו', הרב מקשה כן: 'ובמדרש (במדב"ר פ"י) מכאן שכל מעשיהן של צדיקים במהירות. קשה למה לא יליף ממ"ש וימהר אברהם וימהר משה' במתק לשונו, מיישב הרב כן: 'וי"ל דגבי איש פשיטא שצריך למהר מפני ביטול תורה אבל גבי אשה שאין אצלה ביטול תורה שפיר ילפי' שכל מעשיהן של צדיקים במהירות', אצל איש, זה לא חידוש, שהוא עושה בזריזות, הרי צריך לנצל כל זמן פנוי, ללימוד התורה הקדושה.

במגילת רות, בפרשת הגאולה נאמר: 'שלף איש נעלו'. הרב מביא: 'ובתרגום ית נרתק יד מיני', והיינו דמפרש דנעלו אין הכונה נעל ממש רק בית יד שעל היד וצריך טעם מנ"ל שאין הכונה נעל

ממש וכדמשמע בגמ' דידן בב"מ מ"ז א". ובאופן השני מיישב הרב בפשטות: 'ועוד יש לומר, דהנוגע במנעלים צריך ליטול ידי ויהם ישבו בביהמ"ד ויש בזה ביטול תורה ולמה הוצרך לשלוף נעלו ולא נתן לו דבר אחר לקנין ולכן מפרש לא נעל של רגל אלא של יד וע"ז א"צ ליטול ידיו, כאשר נמצאים בביהמ"ד ועסוקים בתורה, גם כשנצרך איזה דבר, לעשות זאת באופן שייגרם הכי פחות ביטול תורה...

באורית הימים, בהם אנו אבלים על חורבן הבית, ומצפים לבניינו, נסיים במה שכתב הרב בפירושו על איכה, על הפסוק: 'נפלה עטרת ראשינו וגו', וכתב הרב כן: 'במס' סופרים ספ"ח ויש שמניחין בט"ב את התורה על הקרקע בעטיפה שחורה ואומר נפלה עטרת ראשנו. ומבואר דעטרת ראשנו קאי על התורה ובברכות דף ט"ז ב' אמרין יר"מ שתהא תורתך אומנתינו ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו ומבואר דמי שתורתו אומנתו אין דוה לבו ואין עיניו מחשיכין, ולזה קאמר נפלה עטרת ראשנו דהיינו התורה על זה ה' דוה לבנו ועל אלה חשכו עינינו. והא דמסיים על הר ציון ששמם וגו' היינו שכ"ז נגרם ע"י חורבן ביהמ"ק וכמ"ש בחגיגה ה' ב' כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה. יה"ר שיבנה בב"א' ואנן יתמי דיתמי נעני אבתריה - אמן ואמן!

כנודע וכמפורסם, ניצול הזמן של הרב לא ידע גבול. בכל מקום בו שהה, הגמרא היתה לפניו, לפני הסנדקאות ואחרי, בסיעה, בכנסים ואירועים, ובכל מקום שנשאר לו בדיל של זמן, בזמן וגם בבין הזמנים, פעמים רבות מוצאים אנו בתורתו של הרב, פירושים בפסוקי התורה, על פי הבנה פשוטה, שחיי האדם מבוססים על ניצול הזמן תמידי לתורה, וכך צריכים להיות חיי הפשוטים של כל בר דעת, ובפרט בן תורה, בסקירה שלפנינו, נביא מעט מן הדברים, הרב כתב אותם בבחינת 'אנא נפשי כתבית יהבית' - כותב את נפשו ומצפוני ליבו.

בפרשת מצורע נאמר בתורה: 'בטרם יבא הכהן לראות וגו', הרב מקשה על כך: 'לכאן מה בכך שהכהן יבא וימתין מלומר טמא עד שיפנו את הבית,

ומשמע מכאן כר' יוסי במו"ק ז' ב' שאם רואה שהוא טמא חייב לומר מיד טמא, דלר"מ יכול לשתוק', הרב מנסה ליישב בפשיטות: 'ואולי לר"מ הצריכה התורה כן משום ביטול תורה שלא היא חייב לשבת ולהמתין עד שיפנו את הכלים שהוא צריך לראות בשעה שמטמא', פסוק שלם הקדישה התורה לכך, שיפנו את הבית קודם בואו של הכהן, משום דבר אחד - 'ביטול תורה' של הכהן...

בפרשת בחוקתי, נאמר בתחילה: אם בחקתי תלכו וגו'. הרב מעיר על אתר: 'כאן לא כתיב כמו בברכות בפ' תבא ברוך אתה בעיר וגו' ברוך פרי בטנך וגו' יצו ה' את הברכה באסמך ובכל משלח ידך וגו' וכאן כתיב רק ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרוי ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח ולא כתיב שום ברכה שהארץ תתן עשר פעמים יותר מצרככם ותתעשרו וכו' הביאור לכך ממשיך הרב, הוא: 'משום שכאן מיירי בת"ה, כמ"ש אם בחקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ולת"ח אין זה ברכה שיש לו יותר מצרכיו כי זה מבטלו מת"ת ולהם הברכה המעולה שיהא להם כל צרכם לא פחות ולא יותר אבל בפ' תבא שמדבר לכלל ישראל להן נתן ברכה של עשירות התורה כתבה שני פרשיות, אחת לת"ח ואחת לאנשים פשוטים, בשביל ת"ח עשירות היא לא ברכה, אין לו זמן לעסוק בכנסיו...

אודות ניצול הזמן, וריבוי האהבה לתורה ע"י העסק בה תמיד, מצאנו בדברי הרב כן: בשיר השירים נאמר: 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו', וכתב הרב: 'במד"ר כאן פירושו על אהבת התורה, דאמר' אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבוזו לו. ועפ"ז אפשר לפרש גם רישא דקרא 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה' דקאי ג"כ על אהבת התורה ומים רבים ונהרות היינו תורה כמ"ש אין מים אלא תורה, והכונה דבנהוג שבעולם כשאדם מקבל דבר חביב אוהבו מאד אבל אח"כ כשמרבה לו הרבה מזה פוחתת האהבה שכבר רגיל בזה ויש לו הרבה, אבל בתורה אפי"ן יש לו הרבה תורה לא יוכל לכבות אהבת התורה ואדרבה כל מה שמוסיף תורה מוסיף אהבה אליה', תורה, ככל שמונצלים כל זמן פנוי ללימודה, והוגים בה תדיר, נעשית יותר ויותר חביבה על לומדיה...

בכל פסוק בתורה - גם אלו המדברים בכיכול על גשמיות - ראה הרב מבט של תורה, הנה אחד מהם: בפסוק נאמר: 'ביום ההוא וגו' תקראו איש לרעהו אל תחת גפן ואל תחת תאנה, וכתב הרב: 'גפן הוא הפרי הכי נאה מכל הפירות

ניצול הזמן

אצל בן תורה אין שכר פסיעות - הוא צריך לנצל את הזמן

שאלו את הרב זצ"ל, אם יש ענין שהבא לבקר חולה המתגורר בקומה עליונה, לא יעלה במעלית אלא במדרגות, כדי להרבות בשכר פסיעותיו. והשיב, ש'איש בן תורה יעלה במעלית, אבל אשה רשאית לעלות במדרגות' וביאר הרב את טעם הדבר, משום 'שהאיש ימהר ביקורו משום ביטול תורה, ואשה שאינה מצווה בתלמוד תורה רשאית לעלות ברגל משום שכר פסיעות'. ודקדק זאת ממה שאמרו בגמ' (סוטה כ"ב א') למדנו קיבול שכר פסיעות מאלמנה, והיינו בדווקא מאשה, שאצל האיש לא ירבה בפסיעותיו כדי לקבל שכר פסיעות, שהרי מפסיד מצד אחר הרבה יותר משום ביטול תורתו. עוד הביאו שדקדק כן הרב מגמ' (מנחות ז' א') אבימי איתעקר ליה

מסכתא ואתא לקמיה דרב חסדא לאדכורי גמריה, ולישלח ליה וליתי לגביה, סבר הכי מסתייעא מילתא, ופרש"י משום יגעתי ומצאתי. ולמה לא אמרו שעשה כן כדי להרבות בשכר פסיעותיו, אלא בהכרח שהוא מהאי טעמא שעדיף ללמוד תורה בזמן הזה מלהרבות בשכר פסיעות, ולכך הוצרכו לטעמא דהכי מסתייעא וכו' [וראה עוד בזה במדור פניני שיח].

ונשאל הרב על כך מגמ' (ב"מ ק"ז א') דאמר ריו"ח עה"פ ברוך אתה בעיר שיהא בית הכסא סמוך לשולחן, ודקדקו בגמ' שלא אמר שיהא בית הכנסת סמוך לשולחן. ופירושו בגמ' דריו"ח לטעמיה דשכר פסיעות יש, ושם הרי מיירי באנשים, והשיב הרב בפשטות: 'הרי רוב העולם אינם תלמידי חכמים'.

אודות הגה"צ רבי חיים שמריהו דרדק זללה"ה, שזכה לקרבנתם של מרנא בעל הקהילות יעקב זצוק"ל ובנו הרב זצוק"ל, לקראת שנת המ' להסתלקותו

הקה"י אשר שאל האם המכתב כבר נשלח לאמריקה, כשנענה בשלילה שמח מאוד וביקש את המכתב שהשיב, בעל הקה"י העתיק את התשובה והעניק אותה לרבי חיים שמריהו, לאחר מכן הסביר, 'בפעם הראשונה כתבתי את התשובה מתוך תחושה שאני 'חייב', אך האמת שאני צריך לכתוב מדין הכרת הטוב, ולכן העתקתי שוב המכתב וכתבתי מתוך ההרגש של הכרת הטוב שיש לי כלפי מסירותו הרבה למעני ולמען משפחתי'.

פסירתו, וניחום האבלים של מרן בעל הקה"י והרב זצוק"ל

בראש השנה האחרון לחייו, שנת תשמ"ג עוד הגיע לתפילה בישיבת "תפארת ציון", אמנם בשעות הערב חש ברע ופונה במצב קשה לבית החולים, שם בצום גדליה השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה.

בהלוויות שנערכה בעיצומו של הצום השתתפו גדולי עולם, ובראשם מרן בעל הקה"י והרב זצוק"ל, ועוד מגדולי וצדיקי הדור, שבאו יחד עם האלפים לחלוק כבוד אחרון להאי גברא רבא ויקירא.

הרב זצוק"ל סיפר, כי אחותו לא רצתה לספר את דבר פטירתו לאביה מרן בעל הקה"י, משום שהיה זה יום צום גדליה ובעל הקה"י חש ברע ואף לא יצא לתפילת שחרית בבית המדרש לדרמן, אך הרב המשיך ואמר שסיפר זאת לאביו, משום שהוא ידע ש'אבא יהיה עצוב הרבה יותר אם רק אחרי הלוויה יספרו לו את זה וירגש צער גדול שלא השתתף בהלוויה', ולכן החליט לגשת ולספר לו שרבי חיים שמריהו דרדק נפטר, ואכן כששמע בעל הקה"י זאת מיד נפלו פניו, והוא הזמין מונית למסע ההלוויה, למרות

אין כחה היה לפשיב אף אכתפיים ויק הפסיק
 לנה לפשיב אפני נגוד אוהה הקדש

ויחד עם בנו - הרב - יצאו חולשתו הרבה.

לאחמ"כ הגיע מרן בעל הקה"י לנחם את המשפחה האבילה, ואמר כי 'המנוח היה איש צדיק שהשליך מעליו את עולם המסחר ושקע בד' אמות של לימוד וצדקה, פעם היה סוחר והכל זרק כדי ללמוד תורה כל הזמן, זה בדיוק כמו שהיה בדורות הקודמים, היום זה כבר דבר נדיר', עוד הוסיף: 'היו לו ייסורים אך הוא התגבר על ייסורי הזקנה. באמת היו לו שני זכויות, תורה וגמילות חסדים, ישנם אנשים שעוסקים בגמילות חסדים, אך כמותו שגם למד יום ולילה זה ממש מן היחידים הבחירים מן הדור הישן שאינו בנמצא היום'.

למחרת הגיע הרב זצוק"ל, לנחם את הבן הגה"צ רבי יעקב לוי שמואל דרדק זללה"ה ואמר כלשונו (נערך מסרט הקלטה): 'לא יכולתי לבוא אתמול, לא הייתי בריא. אמנם, אבי אחז חזק מאוד שאביך היה צדיק גדול. הוא מאוד שיבח את אביך, הוא אמר לי: 'אתה צריך לבוא לנחם', רק אתמול לא יכולתי מפאת הבריאות. הוא אמר לי שזוהי מצווה גדולה לבוא לנחם כי הוא היה צדיק גדול, ואמך שתחיה היא צדקה. אז באתי היום'. בהמשך הניחום סיפר הרב, כי הוא זה שהודיע לאביו על הפטירה כי ידע שיצטער אם לא ישתתף בהלוויה. וכלשונו: 'אבא לא הלך לסליחות ומנחה, הוא לא הרגיש טוב אז האחות לא רצתה לספר לו ולצער אותו. אבל חשבתי שיהיה לו יותר צער אילו הוא לא היה הולך ללוויה וישמע מזה רק אחר כך. לפיכך נכנסתי בעצמי ואמרת לי לו. מיד הוא קרא למונית והלכנו'.

הגה"צ רבי חיים שמריהו דרדק זללה"ה, זכה לחביבות יתירה מגדולי ישראל, ובראשם מרנא בעל הקהילות יעקב זצוק"ל ובנו הרב זצוק"ל אשר רחשו לו חיבה עצומה. קשר שנמשך שנים רבות לאחר מכן עם בנו הגה"צ רבי יעקב לוי שמואל דרדק זללה"ה ויבחלט"א נכדו תלמידו הקרוב של מרן הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א ראש מוסדות "כולל דרבינו חיים".

אמרנו להביא מעט מאורחות חייו של המנוח אשר זכה להתכתבויות יוצאי דופן ממרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל במגוון נושאים ובהם הלכה, מידות, הנהגה ועוד.

תולדותיו, ותחילת הקשר עם מרן בעל הקה"י והרב זצוק"ל

רבי חיים שמריהו זצ"ל נולד בשנת תרנ"ט בעיירת איליא הסמוכה לוילנא לאביו המרא דאתרא הגאון רבי שמואל דרדק. בהיותו תינוק נפטר עליו אביו ולא זכה להכירו. אמו הצדקנית שלחה אותו ללמוד בישיבת מיר שם קנה תורה ויראה מרביתו ראשי הישיבה ובראשם הגאון רבי אליהו ברוך קמאי זצוק"ל.

לאחר שניסו לגייסו לצבא הפולני הצליח לברוח למערב אירופה, שם הקים את ביתו על אדני התורה והיראה ועבר לעולם המסחר כאשר עוסק כל העת במעשי חסד גדולים לאנשים נזקקים, עם תחילת מלחמת העולם השנייה עמדו לו זכויותיו הרבים והצליח לברוח לארצות הברית. מפאת סיבות שונות עזב את עולם המסחר ומסר את ההנהלה לרעייתו כשהוא משקיע את עצמו בד' אמות של הלכה ותורה ללא הפסקה.

לאחר כעשור החליט לעזוב את ארצות הברית ולהשתקע בעיר בני ברק שם רכש דירה ברחוב ירושלים מטרים מסיפורים מיישיבת "תפארת ציון". כשהגיע ארצה נפתח פרק חדש בתולדות חייו, כשזכה למצוא חן בעיני צדיקי הדור ובהם מרנא הרב שך, מרן בעל הקה"י ושאר גדולי עולם שהתגוררו בבני ברק.

בפרק זמן זה זכה לחדש חידושי תורה רבים וזכה להחזיק מהונו את צדיקי הדור שהיו במצב כלכלי גרוע מאוד. קשר עז היה לו עם מרן בעל הקה"י, קשר אשר ניכר בחילופי המכתבים הרבים ובתוארים יוצאי הדופן שכתב עליו מרן בעל הקה"י.

כאשר ראה המנוח את מצבו הדחוק של בעל הקה"י, הציע לו למכור את ספריו בארצות הברית, באמצעות בנו הגה"צ רבי יעקב לוי שמואל זצ"ל, ואת התמורה יעביר לסטייפלער, אשר יזכה למעט רווחים בעד ספריו, מרן הסטייפלער הסכים לכך, ועד יומו האחרון הוקיר לו טובה עצומה על כך.

'אך האמת שאני צריך לכתוב מדין הכרת הטוב'

מעשה נורא התפרסם אז בבני ברק (מפי הגר"י גריינמן שליט"א), כאשר מרן בעל הקה"י כבר היה חלוש וכאוב בערוב ימיו ומפאת חולשתו הרבה הפסיק לחלוטין לענות על מכתבים, יום אחד ראה שהמנוח רבי חיים שמריהו שיגר מכתב על פי בקשת בנו רבי יעקב לוי שמואל מארצות הברית, בעל הקה"י הרגיש שהוא 'חייב', אז הוא התיישב לכתוב מענה ושיגר את המכתב לביתו של הגר"ח"ש ברחוב ירושלים, היה זה ביום שישי כאשר רבי חיים שמריהו שמע דפיקות בדלת, הוא קם לפתוח ולהפתעתו ראה שם את מרן בעל

חילופי המכתבים

חילופי מכתבים נדירים במיוחד ישנם, בין מרן בעל ה"קה" למנוח הגר"ח דרדק, אשר שמורים בידי נכדו מתלמידיו הקרובים של הרב זצ"ל, הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א. בין שורות המכתבים ניתן לראות את הקשר העמוק שהיה בין השניים ואת החביבות המיוחדת שרחש לו מרן בעל ה"קה", באחד המכתבים משיב בעל ה"קה" בארוכה ואז כותב: **'אם יש למעכת שליט"א עוד איזה ספיקות בזה נא לכתוב לי במכתב ואשיב בל"נ אם אדע מה להשיב, ולא יטריח מעכת לבוא אלי כי לכתרה דרוש מנוחה שלמה לרפואתו והשיית ישלח לו רפואה שלמה'**. במכתב אחר שכתב מרן בעל ה"קה" לבנו של המנוח הגאון רבי יעקב לוי שמואל דרדק זצלה"ה בעניין בריאות כותב בעל ה"קה" בין הדברים: **'וישמע לכל דברי אביו הרה"צ שליט"א'**. המכתב נכתב בחול המועד ומפני קדושת המועד כתב בעל ה"קה" את המכתב בשורות עקומות וציין כי הוא משיב מפני פיקוח נפש. במכתב נוסף המיועד לבן כותב בעל ה"קה" **'למע"כ הרה"ג המצוין ר' יעקב דרדק, ידיד בן ידיד ה"ה הרה"ג המפואר הר"ר ש'.**

רוקן הפעם צוה להשיב מפני כבוד אוה"ח הקדוש'

המכתב הראשון אותו שיגר למרן בעל ה"קה" היה בשנת תשכ"ב, עסק בדברי האור החיים הקדוש בפרשת כי תשא, וישנה קושיא מסוגיא והלכה מפורשת שלא כדבריו, מרן בעל ה"קה" נמנע באותה העת להשיב למכתבים, מאנשים שלא הכיר, ושלח את בנו - הרב זצוק"ל, להשיב, כאשר בסוף המכתב, כתב הרב, ודבריו מובאים כאן בפרסום ראשון, וזה לשונו: **'אין בכח הרב להשיב על מכתבים ורק הפעם צוה להשיב מפני כבוד אוה"ח הקדוש'**.

בעשרות המכתבים ניכר הקשר העמוק והחיבה שרחש למנוח בעל ה"קה". מדובר במכתבים שונים העוסקים בהנהגה, הלכה, סוגיות, ושאר דברים, כאשר חלקם נדפסו בידי נכדו שליט"א, בעל ה"קה" היה משיב לו באופן מיידי ופירט בפרוטות את התשובות.

מכתב נדיר - 'כל דעביד רחמנא לטב'

בחילופי מכתבים עם הרב, ניתן למצוא תשובה ששיגר לבן הגר"ח הגר"ש דרדק בו כותב מרן באריכות מיוחדת, ובתוכן חריג שלא כהרגלו, וזאת מפאת הקשר העמוק שהיה בין השניים, בפרסום ראשון אנו מביאים את לשון המכתב: **'כבוד ידיד נפשי הר"ר דרדק, קבלתי מכתב... כל דעביד רחמנא לטב, ויש חשבונות שמיים לכפרה על עוונות שעברו, ולפעמים על גלגולים שעברו ועוד הרבה חשבונות ואין אנחנו יודע עד מה. העיקר**

לקבל באהבה ולדעת שהכל לטובה. רק יש להתפלל להקב"ה שנגיש הטובה ונראה לענינו. יש להתחזק בתורה וחסד ומעשים טובים וח"ו לילך בעצבות רק בשמחה, ושמחה מגרשת כל הדינים'.

מכתב נפלא שיגר בעל ה"קה" למנוח, כאשר הלה הציע לערב מוכר ספרים מארצות הברית במכירת ספרי מרן בעל ה"קה", ולא למכור אותם רק באמצעות הבן כפי שעשה עד אז, וכך כתב מרן: **'על דבר ההצעה למסור הספרים למוכרי ספרים אני מסכים בכל לבי, ובכלל יכול בנו הרה"ג שליט"א לעשות עם הספרים כרצונו הטוב וא"צ לשאול את דעתי. באמת מבחינת כוחות הנפש אשר המקבל טובה חייב בהכרת הטובה ומשוועבד להראות עכ"פ הוקרה, ולזאת בצד אחד טוב יותר שנמכר ע"י מוכרי ספרים כי הזמנת מוכרי הספרים אינה מחייבת אותי כלום וכשלא יהיו קשיים לשלוח אני יכול לשלוח. משא"כ הזמנת מעכת שליט"א או בנו שליט"א הרי היא עלי כחובה גמורה, ולשם הכרת טובה עלי לחשוב דברי כבודם כפקודה ולמלאותה מיד בלי להשיג אם זה קשה או קל'**.

המנוח היה איש שעסק בתורה וגמילות חסדים לאין שיעור וזכה לחביבות יוצאת דופן ממרן בעל ה"קה" ומבנו מרן הרב הרב זצוק"ל, קשר אשר נמשך שנים לאחר מכן עם הבן הגאון רבי יעקב לוי שמואל דרדק זצלה"ה והנכד יבחלט"א הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א אשר זכה אף הוא לקשר ולחביבות יוצאת דופן מהרב זצוק"ל. **יהיו הדברים לזכרו ולע"נ של האי גברא רבא ויקרא הגאון הצדיק רבי חיים שמריהו בן רבי שמואל דרדק זכר צדיק לברכה.**

שיחת חולין

מהנעשה והמתחדש בעיני דיומא

בדרכו של הרב זצוק"ל: **במפעל התורה 'שיח התורה' מביעים הערכה רבה לאלפי הלומדים בכל המסלולים ובפרט לכמאה וחמישים בני העלייה הלומדים במסלול 8 דף גמרא בכל יום, שסיימו החודש את סדר מועד משי"ס בבלי, לע"נ של הרב זצוק"ל, ובדרכו ומנהגו כפי שנהג בכל שנה ושנה.**

כידוע, מאז הורם הנזר והוסרה העשרה, הוקמו מפעלי התורה 'שיח התורה' שנוסדו לעילוי נשמתו ולהמשך דרכו בקודש של רבינו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל זצ"ל קניבסקי, כשבמסלול הכתר של המפעל, שוקדים כמאה וחמישים בני עלייה ולומדים מידי יום את מסלול 'בדרכו' של 8 דפי גמרא בכל יום, חול ושבת ללא הפסק, לצידם של אלפי הלומדים בשאר מסלולי הלימוד ב'שיח התורה'.

בחודש תמוז האחרון הובעה משנה הערכה, לבני העלייה הלומדים 8 דפי גמרא דבר יום ביומו, ואף עומדים בכור המבחן, ע"י המערכת המסודרת בוחנת את הלומדים בשאלות סדורות על שמות דפי הגמרא, ועומדים בהצלחה בבחינות מידי יום ביומו על 8 דפים, על אשר זכו לסיים את סדר מועד, ולקיים בפועל את המשך דרכו של הרב זצוק"ל.

הדי הערכה והתפעלות נשמעים בעולם התורה לכבודה של תורה, בגודל מעלת בני העלייה, כשב'שיח התורה' קוראים לקהל חובשי בתי המדרשות, להצטרף לגיונו של מלך, במסלול 'בדרכו' ההולך לפני המחנה, או לכלל מסלולי הלימוד של 'שיח התורה'. ההצטרפות בטלפון 03-308-5000, או בעמדות 'נדרים פלוס'.

לשבת תמריץ ללומדים והמשתתפים, נכנסים כל הלומדים המשתתפים במבחנים הנערכים מידי יום, במאות הגרלות 'שיח התורה' המתקיימות מידי חודש, ויכולים לזכות מידי יום ביומו בהגרלה על סך 1000 ש"ח וזיכות כספיות נוספות, מלבד ההגרלות על ספרי הרב זצוק"ל.

להצטרף להלכות שבת: הזדמנות ושעת הכושר לרבים המבקשים להצטרף ללומדי 'שיח התורה', עם פתיחת הלימוד של הלכות שבת, בסדר הלימוד 'משנה ברורה בסדר שנת', בדרכו של הרב זצוק"ל, ולטובת נשמתו בהכרת הטובה רוחנית ונעלית.

כפי שנבקע, בהלכות שבת ומועד החמורות, הספק וסדר הלימוד החדש, יהיה שניים וחצי דפים בכל יום, ולא שלשה דפים כפי שהיה בחלקים א' וב' מהמשנה ברורה, וזאת על מנת שיוכלו הלומדים להשקיע יותר בהבנת ההלכות החמורות, הנוגעות הלכה למעשה וצריכות זהירות יתירה.

בנוסף, החל מתחילת הלימוד בחלק שלישי, נפתח מסלול נוסף של ביאור הלכה ושער הציון בסדר 'משנה ברורה - כדרכו', וזאת מלבד מסלול הלימוד הוותיק ללימוד המשנה ברורה. יצוין, כי שמות הזוכים בעשרות ההגרלות השבועיות, מתפרסמים מידי שבוע בפרסומי 'שיח התורה', וב'שיח אמונה' שבועות 'נדרים פלוס'. הזיכות מחולקת בבית מרן זצוק"ל.

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

בנו של הרב זצ"ל יצא למסע חיזוק בעיר חדרה, במהלכו ביקר ונשא דברים באחד מבתי המדרש בעיר במעמד רב העיר הגר"ש ביטון שליט"א, ובת"ת 'נר שמואל' שבהנהלת תלמיד הרב זצ"ל הרב אליהו ברונר שליט"א

תלמידי ת"ת 'נפש החיים' מביתר עילית הגיעו לבית הרב זצוק"ל, עם מנהל הת"ת 'רה"ג רבי חיים עוזר לוי שליט"א, לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

ראשי חצר הקודש דאראג הגיעו לבית הרב זצ"ל למעמד סיום כתיבת האותיות ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א בספר התורה החדש שמוכנס לבית המדרש דאראג

תלמידי ת"ת 'כח התורה' מקרית הרצוג הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ת"ת שטפשוט מאלעד הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ת"ת 'היכל התורה' ברסלב מצפת הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ת"ת 'זכרון מאיר' מחיפה הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

זבֿהֿם נהגה יזמם ולילה

במסגרת חגיגות יום השנה ה-100 של מדינת ישראל, יתקיים ביום שבת, 24 בדצמבר, 2017, בבני ברק, כנס "זבֿהֿם נהגה יזמם ולילה" המוקדש לזכרו של הרב אברהם יהושע מיכל, שליט"א, זצ"ל. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30.

השיר והשבה ל-164 בני העלייה

**המסיימים סדר מועד, כסדר הלימוד 8 דף גמרא ככל יום
בדרונו של רשכבה"ג מרון שר התורה וצוק"ל**

הנלמד במסגרת מפעל 'שיח התורה' לעילוי נשמתו

סיום סדר מועד בלימוד הדף האחרון ממסכת חגיגה ביום ראשון פרשת דברים כ"ז תמוז התשפ"ג

**ביום שני הבעל"ט יפתח הלימוד בסדר נשים בלימוד מסכת יבמות
הזדמנות להצטרף ללגיזנו של מלך - במסילה העולה בית קל**

**כמאש בפני מסיימי הש"ס במחזור הראשון של 'שיח התורה',
התכטא הגרי"ב שרייבר שליט"א על לומדי מסלול 8 דף ליום,
כשם אביו הגאון רבי פנחס שרייבר וצוק"ל:**

'כשלא יכולים - מוכרחים!'

במסגרת חגיגות יום השנה ה-100 של מדינת ישראל, יתקיים ביום שבת, 24 בדצמבר, 2017, בבני ברק, כנס "זבֿהֿם נהגה יזמם ולילה" המוקדש לזכרו של הרב אברהם יהושע מיכל, שליט"א, זצ"ל. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30.

שמות הזוכים י"ג - כ' תמוז

במסגרת חגיגות יום השנה ה-100 של מדינת ישראל, יתקיים ביום שבת, 24 בדצמבר, 2017, בבני ברק, כנס "זבֿהֿם נהגה יזמם ולילה" המוקדש לזכרו של הרב אברהם יהושע מיכל, שליט"א, זצ"ל. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30. הכנס יתקיים בבני ברק, ברחוב הרב אברהם יהושע מיכל, בשעה 19:30.

מסיימי המחזור הראשון בסיום הש"ס בסדר 'בדרוכו' של מרון וצוק"ל 8 דפים ככל יום בריקוד של מצוה

הגרי"ב שרייבר שליט"א כמאש הערכה למסיימי הש"ס במסגרת 'שיח התורה'

להצטרפות למסלולי הלימוד וההתחזקות

שמות הזוכים מתפרסמים בקביעות כ"שיח התורה" שכ"נדרים פלוס'

'כנהגתו'
במוהד לנישם לקבל ולהקפיד להתפלל שלוש תפילות כיום

'לעילוי נשמתו'
לימוד בכל יום ויום של פרקי משניות ואמירות תהילים

'מסיימים לזכרו'
אלפי ש"סם ללימוד לע"נ מרון וצוק"ל כשנה זו

'משנתית ש"ס כשנה'
לסיים את הסדרים כשנה אחת

'ירושלמי'
סדרי לימוד כשני מסלולים כולל הנמסר כשיעור לע"נ מרון וצוק"ל בנו הגרי"ש שליט"א

'שיח ההלכה'
ללימוד הלכות שכת כשנה אחת

'מתורת'
הגות כספריו וכתורתו של מרון וצוק"ל כספרים 'דרך אמונה', 'דרך חכמה', 'שונה הלכות', 'ארוחת יושר'

'בדרוכו'
לימוד כל התורה כשנה אחת כפי שנהג מרון וצוק"ל כראש המסלולים - מאות הלומדים 8 דף מהש"ס ככל יום

מכון למאורתי סמינריון מרון וצוק"ל קניספר וצוק"ל